

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

26. mars 2021

Høringssvar NOU 2020:15 «Det handler om Norge»

Frivillighet Norge viser til NOU 2020:15 «Det handler om Norge», som er ute på høring nå, og takker for muligheten til å spille inn til denne.

Frivillighet Norge er et interessepolitisk samarbeidsforum for frivillig sektor, og representerer flere enn 300 nasjonale, frivillige organisasjoner og mer enn 50 000 lokale lag og foreninger. Vi har valgt å begrense dette høringsutkastet til de delene av utredningen som omhandler frivillighet og frivillige organisasjoner. Her savner vi at det legges mer helhetlig vekt på frivillighetens rolle i utviklingen av gode og bærekraftige lokalsamfunn. Vi savner også at utredningen fremmer tiltak som er tilpasset frivillighetens behov. Dette gjør vi rede for i følgende kommentarer, med følgende konkrete innspill til meldingen:

At Distriktssenteret legger mer vekt på frivillig sektor enn de gjør i dag, gjennom et samarbeid med frivilligheten selv.

- En reell samskaping mellom frivillighet og kommuner og næringsliv, der frivillig innsats ikke ses på som en hyllevare, men der de ulike aktørene spiller hverandre gode til det beste for samfunnets behov.
- At staten støtter arbeidet med å etablere egen frivillighetspolitikk i fylkeskommuner og kommuner.
- At staten sikrer forutsigbar drift av Frivillig.no som nasjonalt rekrutteringsverktøy, og finansierer markedsføring og informasjonsarbeid rundt portalen for å inspirere til frivillig innsats i organisasjonene.
- At det offentlige lytter til frivillige organisasjoners kompetanse i gjenoppbyggingen av samfunnet etter koronakrisen.

Frivilligheten skaper bolyst

Demografiutvalget tar for seg hvordan demografiendringer påvirker utviklingen og hva som skal til for å bygge bolyst i distriktet. Frivillighet Norge er glad for at frivilligheten er nevnt flere steder i utvalgets utredning, men savner likevel en helhetlig forståelse for frivillighetens viktige rolle i å skape, utvikle og opprettholde gode nærmiljøer og lokalsamfunn.

Hvert år siden 2014, har Frivillighet Norge gjennomført befolkningsundersøkelsen Frivillighetsbarometeret, som gir nøkkeltall om folks deltakelse og holdninger til frivilligheten, frivillighetens betydning for nærmiljøet og barrierer for deltakelse og frivillig

arbeid. I undersøkelsen for 2019 oppga hele 88 prosent av de spurte at folks frivillige engasjement er med på å utvikle og berike kommunen de bor i. 46 prosent mente det er svært viktig at kommunen legger til rette for frivillige organisasjoner, lag og foreninger.

Frivilligheten er limet i norske lokalsamfunn. Frivilligheten står for majoriteten av fritidsaktiviteter for barn og unge så vel som for voksne, idrettslige og kulturelle opplevelser, opplæring, beredskap, og helse- og omsorgstjenester både på små og store steder, i byer så vel som på steder med spredt bosetning. De frivillige organisasjonene skaper noen av småstedenes viktigste sosiale møteplasser, de er vesentlige for å opprettholde samfunnsmessige funksjoner, de fremmer inkludering, ivaretar kulturminner og bygger god psykisk og fysisk folkehelse.

Frivillig aktivitet er viktig for lokalsamfunnene som helhet, men å delta i aktivitetene er også viktig for den enkelte. Deltakelse bidrar til en følelse av mestring, av å bidra og av å høre til. Det er en mulighet til å bygge sosiale nettverk, lære noe nytt eller ta vare på egen kultur. Å være med i frivillige organisasjoners aktiviteter kan være det som skal til for å bli inkludert når man flytter til et nytt sted. Det kan også være en vei ut av ensomhet og isolasjon, en vei inn i arbeidslivet etter man har vært ute av det og en måte å engasjere seg i hverdagen til barna sine på.

Alle disse funksjonene fremmer god bolyst. Steder utvikles ikke i siloer, men i et samspill mellom de ulike aktørene som bor og virker og krysser hverandre på stedet. En god, helhetlig stedsutvikling skjer bare når disse samarbeider på en god måte. Frivilligheten ønsker et godt samspill mellom kommunen og fylket, så vel som med næringslivet.

God stedsutvikling er godt samarbeid mellom kommune, næringsliv og frivillighet

Frivillighet Norge er glad for at utvalget framhever behovet for strukturelt, regionalt samarbeid mellom stat, fylkeskommune og kommune, men etterlyser at frivillige organisasjoner inkluderes i dette. Frivilligheten nevnes som en av mange aktører som kan skape attraktivitet i henvisningen til Telemarsforsknings funn, men vi savner videre kommentarer eller tiltak.

Det legges mye vekt på Distriktssenteret, som skal være et kompetansesenter for distriktsutvikling. Vi ser potensialet i at senteret legger mer vekt på frivillig sektor enn det gjør i dag, for eksempel gjennom et samarbeid mellom frivilligheten ved Frivillighet Norge og Distriktssenteret. Vi ber om at dette vurderes som en oppfølging av utredningen. Frivillighet Norge har intensjonsavtale med flere fylkeskommuner om å legge til rette for dialog og samhandling mellom frivillig sektor og fylket innen områder som folkehelse, integrering og kultur. Vi har også tatt initiativ til å koordinere et fagnettverk blant ansatte i fylkeskommunene som har ansvar for frivillig sektor.

I utredningens kapittel 6, er utvalget inne på at kommuner må benytte frivillig innsats i større grad i velferds- og omsorgsarbeidet, og at frivillige kan bidra med transport, nevnes som et eksempel på «samskaping». Det er uklart hva utvalget mener med «frivillig innsats» her, men vi ønsker å presisere at det ikke er frivillig innsats om enkeltpersoner utfører oppgaver kommuner har ansvar for, vederlagsfritt. Dette vil heller ikke være en bærekraftig modell for å

løse framtidens velferdsutfordringer, og det er ikke det vi legger i samskapingsbegrepet, slik det legges fram i kapittel 10. Vi er enig i at en god velferdsmodell kan skapes i samspill mellom ulike aktører som frivillige organisasjoner og kommuner, men da må frivilligheten og kommunene være likeverdige parter, og frivillig arbeid kan ikke være ferdig bestillingsvare for kommunene.

Å skape samfunn der folk vil bo, er å skape steder som tiltrekker seg kompetent arbeidskraft. Derfor er det også i næringslivets interesse at frivillige organisasjoner virker godt på steder hvor de virker. Frivillighet Norge mener det bør legges til rette for gode samarbeid mellom næringsliv og frivillighet, blant annet gjennom ordninger som gjør det attraktivt å støtte bredden av frivillige organisasjoner økonomisk.

For å fremme den frivillige deltakelsen over hele landet, har Frivillighet Norge utviklet Ungfritid.no, en digital oppslagstavle hvor frivillige organisasjoner kan legge ut varige fritidsaktiviteter for barn og unge. Vi gjør det slik enklere for frivillige organisasjoner å finne deltakere, og enklere for barn, ungdom, foresatte og andre å finne fritidsaktiviteter.

Egen frivillighetspolitikk

I kapittel 10 framhever utvalget behovet for innovative løsninger på utfordringen med en aldrende befolkning. Her sies det at stat og kommune må legge til rette for innovasjon gjennom sitt forhold til kommersielle tjenestetilbydere, frivillige organisasjoner og lokal samvirke. Det er viktig for oss å understreke at frivilligheten har en merverdi ut over å være en leverandør. Blant annet er frivillige organisasjoner innovative i sin natur, fordi de springer ut av behov blant sine egne medlemmer og brukere eller i samfunn og nærmiljø de opererer i, og tilpasser virksomheten kontinuerlig og raskt for best mulig å møte disse. Derfor er det også viktig at forholdet mellom det offentlige og frivilligheten sikres gjennom egen frivillighetspolitikk.

På samme måte som næringspolitikken suppleres med spesifikke virkemidler for enkelte næringer, må frivillighetspolitikken suppleres med spesifikke virkemidler for særskilte deler av frivilligheten. Det er en offentlig oppgave å sikre at det er lettest mulig å drive frivillige organisasjoner og at frivilligheten har tilgang til kompetanse, egnede lokaler og anlegg og langsiktige og etisk forsvarlige finansieringskilder.

Kommuner og fylker må etablere helhetlig frivillighetspolitikk som legger til grunn at frivilligheten er en samfunnssektor, respekterer dens verdier og anerkjenner behovet for et mangfold av frivillige organisasjoner. Kommuner bør ikke konkurrere med organisasjonene om de frivillige hendene ved å etablere en-til-en-forhold til den enkelte frivillige, men heller se verdien i god samskaping med frivillige organisasjoner gjennom deres lange kompetanse og brede kontaktnettverk. Bare slik kan innovasjonskraften i frivilligheten sikres. Frivillighet Norge har oppfordret fylkeskommunene til å etablere en egen frivillighetspolitikk. Vi er glade for at flere fylkeskommuner har etablert eller er i gang med å etablere slik politikk i samarbeid med oss.

For å stimulere flere kommuner til å etablere en frivillighetspolitikk, bør staten støtte kommuner med kompetanse og legge til rette for erfaringsoverføring på tvers av kommuner. Staten bør også vurdere å stille krav på flere områder om at kommuner skal utvikle en frivillighetspolitikk,

siden den er et viktig fundament for å samspille godt med frivilligheten i arbeidet med å løse samfunnsutfordringer på ulike områder.

Frivillighetens demografiske gull

Utvalget framhever at yngre eldre kan være en viktig ressurs i frivillig arbeid, og at høyere levealder derfor kan potensial for større innsats fra seniorene. Utvalget anbefaler også at det legges til rette for å få flere eldre med i frivillig arbeid.

Dette er et resonnement Frivillighet Norge støtter. Vi understreker at seniorers deltakelse i frivillige organisasjoner ikke bare er en enorm ressurs for organisasjonene, men også er en verdi for dem selv, fordi det fremmer egen helse, egenverd og sosial kontakt. Det er derfor store verdier i å legge til rette for at seniorer kan delta i aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner.

Forskning på frivillighet har gjentatte ganger vist at en av de største barrierene for deltakelse i frivillige organisasjoner er kunnskap og kjennskap til behovene i organisasjonene. Mange blir ikke spurt om å bidra som frivillig og kjenner heller ikke til mangfoldet av frivillige organisasjoner der de bor. I samarbeid med blant andre Helse- og omsorgsdepartementet, Kulturdepartementet og Oslo kommune, har Frivillighet Norge derfor utviklet rekrutteringsportalen Frivillig.no. Her kan frivillige organisasjoner, frivilligsentraler, menigheter og kulturfestivaler legge ut oppdrag de ønsker seg nye frivillige til.

Ved å samle alle frivillige oppdrag ett sted, er det lettere for folk å finne noe de kan gjøre som frivillig i en organisasjon i sin kommune. Portalen er gratis å bruke for alle, og har vært stor suksess over hele landet. Bare i 2020 ble det lagt ut over 1100 nye frivillige oppdrag, og det var mer enn 16 000 henvendelser som ble sendt inn gjennom Frivillig.no.

Staten må sikrer forutsigbar drift av Frivillig.no som nasjonalt rekrutteringsverktøy, og finansiere markedsføring og informasjonsarbeid rundt portalen for å inspirere til frivillig innsats i organisasjonene.

De frivillige organisasjonenes kompetanse må sikres, også etter koronakrisen

De frivillige organisasjonene har høy kompetanse på sine felt, som de har opparbeidet seg gjennom sin lange virketid, brede kontaktflate og overlevering fra generasjon til generasjon. Denne organisasjonskunnskapen er større enn kompetansen til de enkeltpersonene som til enhver tid er innom organisasjonene.

Ett eksempel har vi sett tydelig i håndteringen av krisesituasjonen som følge av koronapandemien, hvor frivilligheten raskt kom på banen med informasjonstelefoner, helsehjelp og veiledning. Mange frivillige organisasjoner visste hvordan de skulle ut til folk som det offentlige ikke kunne nå like raskt, for eksempel personer som bor på gata, illegale migranter og personer som ikke snakker norsk. De hadde også en tillit som gjorde at de ble lyttet til med sine råd, også blant personer med lav tillit til det offentlige. Og de hadde strukturer på plass som de kunne benytte seg av for å få i gang helse- og beredskapsarbeid.

Vi savner utvalgets forståelse for at frivillige organisasjoner har solid kunnskap, mye erfaring og høy tillit i befolkningen, og er en kilde til kompetanse og læring som styrker både enkeltmennesket og samfunnet. Det blir ikke minst viktig når samfunnet skal bygges på nytt etter koronakrisen er over. Frivillige organisasjoner vil da inneha unik innsikt i hva slags utfordringer har skapt og hva som skal til for å gjenoppbygge velfungerende lokalsamfunn. Om det offentlige lytter og legger til rette for frivillighetens bidrag, vil være avgjørende for om vi lykkes.

Vi takker for muligheten til å spille inn til utredningen og stiller gjerne med mer informasjon ved behov.

Med vennlig hilsen

Stian Slotterøy Johnsen
Generalsekretær
Frivillighet Norge

Guri Idsø Viken
Politisk seniorrådgiver
Frivillighet Norge